

دانشوران اترک تا جیحون؛
فرهنگ مشاهیر علمی مورد افتخار
دو ملت ایران و ترکمنستان
از ابتدا تا پایان سده دهم هجری

گردآوری و تالیف:

محمدرضا زارع خورمیزی، محمدجواد ابوالقاسمی و مهدی محمدی

مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی

۱۴۰۱

سرسنانه	:	زارع خورمیزی، محمدرضا، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	:	دانشوران اترک تا جیحون؛ فرهنگ مشاهیر علمی مورد افتخار دو ملت ایران و ترکمنستان از ابتدا تا پایان سده دهم هجری / گردآوری و تالیف محمدرضا زارع خورمیزی، محمدجواد ابوالقاسمی، مهدی محمدی؛ صاحب اثر راینزی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ترکمنستان.
مشخصات نشر	:	تهران: موسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	:	۵۱۸ ص؛ ۲۱×۱۴ س.م.
شابک	:	978-964-439-844-5
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۴۸۳ - ۵۱۷.
موضوع	:	مشاهیر -- ایران -- از آغاز تا قرن ۱۰ ق. -- سرگذشتنامه Iran -- To 16th century -- BiographyCelebrities مشاهیر -- ترکمنستان -- از آغاز تا قرن ۱۰ ق. -- سرگذشتنامه Iran -- To 16th century -- BiographyCelebrities ابوالقاسمی، محمدجواد، ۱۳۳۶ - Abulgasemi, Muhammetjawad محمدی، مهدی، ۱۳۶۸ - ایران. راینزی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (عشق آباد) Cultural Center of the Isalmic Republic of Iran (Ishq-abad, Turkmenistan) Iran موسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی رده بندی کنگره CT۱۸۸۳ رده بندی دیویی ۰۵۵/۹۲۰ شماره کتابشناسی ملی ۸۸۱۱۸۸۱

مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی
تهران - کدپستی: ۱۴۱۵۸۹۴۸۵۷
تلفن: ۸۸۸۹۵۰۳ - ۸۸۹۳۴۳۰۳ نمابر: ۸۸۹۰۲۷۲۵

عنوان کتاب: دانشوران اترک تا جیحون؛ فرهنگ مشاهیر علمی مورد افتخار دو ملت ایران و ترکمنستان
از ابتدا تا پایان سده دهم هجری

گردآوری و تالیف: محمدرضا زارع خورمیزی، محمدجواد ابوالقاسمی و مهدی محمدی
صاحب اثر: راینزی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ترکمنستان
ویراستار: سیدعلی سجادی بهسودی

حروفچینی: سیدابراهیم امینی

صفحه آرا: قاسم نوراحمدی

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱ ه. ش.

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۵ - ۸۴۴ - ۴۳۹ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ناشر: مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی

نشانی: خیابان ولیعصر (عج)، نبش خیابان قاطمی، شماره ۱۳۹۸، ساختمان معاونت امور بین‌الملل طبقه دوم
کلیه حقوق برای «ناشر» محفوظ است.

فهرست

۴۲	بوسلمه‌ی باوردی
۴۳	حسن بن علی ایبوردی
۴۳	زین الدین حافظ ایبوردی
۴۳	سلطان علی باوردی
۴۴	شعثم بن اصیل بیوردی
۴۴	طاهر ایبوردی
۴۴	عبد الرحمن بن محمد عطاردی ایبوردی
۴۵	عبدالله بن عقیل باوردی
۴۵	عبدالله بن میمون ایبوردی
۴۵	عبدالله مهدی باوردی
۴۶	علی بن اسحق انوری ایبوردی
۴۸	علی ابن احمد ایبوردی (ابن ابی قره)
۵۱	فضل الله عمادالدین ایبوردی
۵۱	کمال الدین حسین ایبوردی
۵۲	محمد بن عبدالواحد باوردی
۵۳	توابع ایبورد
۵۳	آزگاه (ازجاه، چهچهه)
۵۳	اصرم بن محمد ازجاهی

۱۹	دباجه
۲۳	مقدمه

فصل اول: امل جیحون

۳۱	احمد بن عبده آملی
۳۲	احمد بن علی آموی
۳۳	خلف بن محمد آملی
۳۳	عبدالله بن حماد آملی
۳۳	عبدالله بن علی آملی
۳۴	فضل بن سهل آملی
۳۴	فضل بن احمد آملی
۳۴	لیث بن جعفر آملی
۳۴	محمد بن احمد آموی
۳۵	موسی بن حسن آملی

فصل دوم: آبیورد

۴۱	ابوالعباس باوردی
۴۱	ابونصر ظریفی ایبوردی
۴۲	احمد بن ابراهیم خالدی ایبوردی

- ابوسهل، عیسی مسیحی جرجانی ۸۰
 اسماعیل بن حسین جرجانی ۸۲
 تاج‌الدین، حسین بن حسن خوارزمی ۸۳
 خواجه ابوالوفا خوارزمی ۸۵
 رشیدالدین وطواط ۸۶
 شیخ نجم‌الدین کبری ۸۸
 عبدالرحمن بن محمد کرکاجی ۹۲
 علاء ترجمانی خوارزمی ۹۳
 علی بن محمد عمرانی ۹۳
 محمد بن احمد گرکاجی ۹۴
 محمود خوارزمی (پوریای ولی) ۹۵
 محمد بن عبدالرحمن کرکاجی ۹۷
 منصور بن علی جیلانی ۹۷
 ناصر بن ابی المکارم مطرزی ۱۰۰
 تاج جرجانیه ۱۰۱
 تاج ۱۰۱
 احمد بن اسماعیل تمرتاشی ۱۰۱
 درغان ۱۰۲
 محمد بن ابی سعید درغانی ۱۰۲
 زَمَخْشَر ۱۰۳
 محمود بن عمر زمخشری ۱۰۳

فصل پنجم: دهستان

- ابراهیم دهستانی ۱۱۱
 احمد بن علی دهستانی ۱۱۱
 بندار بن عبد الواحد دهستانی ۱۱۱
 سید تاج‌الدین دهستانی ۱۱۲
 حسین بن اسعد مؤیدی دهستانی ۱۱۲
 حمید‌الدین دهستانی ۱۱۳

- خواجه عبد‌الکریم بن یونس ازجاهی ۵۴
 عبد‌الجبار بن علی ازجاهی ۵۴
 محمد بن احمد ازجاهی ۵۵
 خاَوَزان (خابران) ۵۵
 بابا سودایی خاورانی ابیوردی ۵۵
 فضل‌الله بن عبدالرحمن خابراتی ۵۶
 شوکان ۵۶
 احمد مالکان شوکانی ۵۶
 بوبکر شوکانی ۵۷
 عنبس ابن محمد شوکانی ۵۷
 محمد بن احمد شوکانی ۵۷
 پیرمحمد شوکانی ۵۸
 کوفن ۵۸
 کریمه بنت احمد کوفنی ۵۸
 محمد بن احمد کوفنی ۵۹

فصل سوم: بغشور

- ابراهیم بن هاشم بغوی ۶۴
 ابوسعید، محمد بن علی بغوی ۶۵
 ابو منصور بغوی ۶۵
 احمد بن محمد بَغَوی (ابن بَغَوی - نوری) ۶۶
 حسین بن مسعود فزاء بغوی ۶۸
 عبدالله بن محمد بغوی ۷۰
 علی بن عبدالعزیز بغوی ۷۲
 محمد بن عبد الصمد دقاق بغوی ۷۳
 محمد بن حیویه بغوی ۷۳

فصل چهارم: جُرجانیه

- ابوسعبد بن عمر ختروقی ۸۰

جلال الدین ابن حسام سرخسی ۱۳۱
 خواجه احمد حماد سرخسی ۱۳۲
 داود بن دینار سرخسی ۱۳۲
 زاهر بن احمد سرخسی ۱۳۲
 زهیر بن حسن سرخسی ۱۳۳
 سید ظهیر الدین سرخسی ۱۳۳
 شیخ عبدل سرخسی ۱۳۳
 شیخ لقمان سرخسی (لقمان بابا) ۱۳۳
 صاعد رملی سرخسی ۱۳۵
 عبد الرحمن، بن احمد سرخسی ۱۳۵
 عبد العزیز بن محمد سرخسی ۱۳۶
 عبد الله بن عمر جوینی سرخسی ۱۳۶
 علی بن ناصر سرخسی ۱۳۶
 علی بهرامی سرخسی ۱۳۸
 فاطمه بنت حسن زند خانی سرخسی ۱۴۰
 قاضی لیبضی سرخسی ۱۴۰
 محمد بن احمد سرخسی ۱۴۰
 محمد بن علی خسروی سرخسی ۱۴۲
 محمد بن عیسی سرخسی ۱۴۴
 محمد بن محمد سرخسی ۱۴۴
 محمد بن مهلب سرخسی ۱۴۵
 محمد بن منصور قاضی ۱۴۵
 یوسف بن محمد سرخسی ۱۴۵
 توابع سرخس ۱۴۶
 آلوزان ۱۴۶
 سورة بن حسن آلوزانی ۱۴۶
 باذن ۱۴۶
 ابو عبد الله باذنی ۱۴۶

شمالی دهستانی ۱۱۳
 عبد المؤمن بن عبد الملک دهستانی ۱۱۴
 عمر بن ابی الحسن دهستانی ۱۱۴
 عمر بن عبد الکریم دهستانی ۱۱۴
 دیگر مشاهیر دهستان ۱۱۵
 توابع دهستان ۱۱۵
 آخر ۱۱۵
 اسماعیل بن احمد آخری ۱۱۶
 خزیمه بن علی آخری ۱۱۶
 عباس بن احمد آخری ۱۱۶
 خرتیز ۱۱۷
 حمدون بن منصور خرتیزی ۱۱۷
 قرغول ۱۱۷
 علی بن عمر فرغولی ۱۱۷
 عمر بن محمد فرغولی ۱۱۸

فصل ششم: سرخس

ابوالفضل، محمد بن حسن سرخسی
 «سرخس بابا» ۱۲۲
 ابوالعلاء صاعد سهلوی سرخسی ۱۲۴
 احمد بن سعید دارمی سرخسی ۱۲۴
 احمد بن سهل سرخسی ۱۲۵
 احمد بن طیب سرخسی (ابن الفرائقی) ۱۲۵
 احمد بن محمد سرخسی ۱۲۹
 اسحاق بن ابراهیم سرخسی ۱۲۹
 اسماعیل بن ابراهیم سرخسی ۱۳۰
 ام عبد الله حورستی عیاضی سرخسی ۱۳۰
 تاج الدین تاج سرخسی ۱۳۱
 تاج الدین سرخسی ۱۳۱

ابو حامد دوستان مروزی	۱۸۰.....
ابو حنیفه اسکافی مروزی	۱۸۰.....
ابو یحیی مروزی	۱۸۰.....
احکم بن بشار کلثومی مروزی	۱۸۱.....
احمد بن حسین طبری مروزی	۱۸۲.....
احمد بن سیار مروزی	۱۸۲.....
احمد بن طیفور مروزی	۱۸۳.....
احمد بن حماد محمودی مروزی	۱۸۴.....
احمد بن عبدالله مروزی (حبش حاسب)	۱۸۶.....
احمد بن محمد بن حنبل مروزی	۱۸۸.....
احمد بن محمد اخسیکشی مروزی	۱۹۲.....
احمد بن محمد سمسار مروزی	۱۹۳.....
احمد بن محمد بن حجاج مروزی	۱۹۳.....
احمد بن نصر مروزی نیشابوری	۱۹۴.....
احمد علی بن سعید مروزی	۱۹۵.....
اسحاق بن راهویه مروزی	۱۹۵.....
اسحاق بن منصور کوسج مروزی	۱۹۹.....
اسحاق کامجر مروزی	۱۹۹.....
اسماعیل بن احمد عقیقی	۲۰۰.....
اسماعیل بن حسین (أبو طایب مَرُوزِی)	۲۰۰.....
بُریده بن حُصیب اسلمی	۲۰۲.....
بزرگ مهر فرزند بختگان	۲۰۹.....
بَشَّارِ مَرُوزِی	۲۱۱.....
بِشْر بن حارث (بشر حافی)	۲۱۱.....
پَیامی مَرُوزِی	۲۱۴.....
جعفر بن احمد مروزی	۲۱۴.....
جعفر بن محمد مروزی	۲۱۵.....
حامضی مروزی	۲۱۵.....

بالوجوزجان	۱۴۷.....
خارجة بن مصعب بالوجی	۱۴۷.....
ییل	۱۴۷.....
محمد بن حمدون ییلی	۱۴۸.....
ولید بن عصام ییلی	۱۴۸.....
بیوقان	۱۴۸.....
احمد بن ابی علی بیوقانی	۱۴۸.....
حفص آباد (حَفْصَا بَاد)	۱۴۹.....
عثمان بن ابو نصر حفص آبادی	۱۴۹.....

فصل هفتم: قَرَب

احمد بن عبد الله فربری	۱۵۴.....
حسین بن علی فربری	۱۵۴.....
حسین ابن یوسف فربری	۱۵۴.....
عبد الرزاق بن عبد الوهاب فقیه فربری	۱۵۴.....
محمد بن ابی بکر فربری	۱۵۵.....
محمد بن علی فربری	۱۵۵.....
محمد بن یوسف فربری	۱۵۵.....

فصل هشتم: مرو

امام علی بن موسی الرضا علیه السلام	۱۶۳.....
ابراهیم بن احمد مروزی	۱۷۱.....
ابراهیم بن اسحاق حربی مروزی	۱۷۱.....
ابراهیم بن رستم مروزی	۱۷۲.....
ابوالعباس بن خرد مروزی	۱۷۳.....
ابوالعباس جعفر بن احمد مروزی اهواری	۱۷۵.....
ابوالفضل سلمی مروزی	۱۷۶.....
ابو علی سیاه مروزی	۱۷۹.....
ابوالقاسم ابریشمی مروزی	۱۷۹.....

۲۴۲..... صدقه بن فضل مروزی
 ۲۴۳..... علاء الدین علی مروزی
 ۲۴۳..... علاء الدین حارثی مروزی
 ۲۴۳..... عبدالعزیز بن منصور (عسجدی مروزی)
 ۲۴۵..... علی بن حسن عبدی مروزی
 ۲۴۶..... عبدالرحمان بن محمد فورانی مروزی
 ۲۴۶..... عبد الرحمن بن یوسف مروزی
 ۲۴۷..... عبدالرزاق بن فوطی مروزی (ابن فوطی)
 ۲۵۰..... عبدالله بن بریده مروزی
 ۲۵۲..... عبدالله بن مبارک مروزی
 ۲۵۸..... عبدالله بن مسلم بن قتیبه مروزی
 ۲۶۰..... عایشه بنت احمد طویل مروزی
 ۲۶۰..... عایشه ی مرغینانی مروزی
 ۲۶۱..... علی بن جعفر خزاعی مروزی
 ۲۶۱..... علی بن حسین مروزی
 ۲۶۱..... علی بن محمد مروزی
 ۲۶۲..... علی بن سهل مروزی
 ۲۶۲..... عیسی بن محمد طهمانی مروزی
 ۲۶۳..... عماره بن محمد مروزی
 ۲۶۳..... عمادالدین مروزی
 ۲۶۴..... فاطمه بنت فضل مروزی
 ۲۶۴..... فاطمه بنت عبدالجبار مروزی
 ۲۶۴..... فخر الدین خالد مروزی
 ۲۶۵..... فضل بن خالد مروزی
 ۲۶۵..... فقیهی مروزی
 ۲۶۵..... قریط بن ابی رمثه
 ۲۶۶..... کوکبی مروزی
 ۲۶۶..... مجدالدین کسای مروزی

۲۱۵..... حسن بن علی قطان مروزی
 ۲۱۶..... حسین بن اشکیب قمی مروزی
 ۲۱۸..... حسین بن حسن بن حرب سلمی مروزی
 ۲۱۹..... حسین بن واقد مروزی قرشی
 ۲۱۹..... حکم بن عمرو
 ۲۲۱..... حفص مروزی
 ۲۲۲..... خاندان سمعانی
 ۲۲۲..... محمد بن عبدالجبار سمعانی
 ۲۲۳..... علی بن محمد بن عبدالجبار سمعانی
 ۲۲۳..... محمد بن منصور سمعانی
 ۲۲۴..... عبد الکریم بن محمد سمعانی
 ۲۲۸..... خواجه عبد الرحمن خاکی مروزی
 ۲۲۹..... خواجه یوسف همدانی یوزجردی مروزی
 ۲۳۲..... رجاء بن مرجی غفاری مروزی
 ۲۳۳..... رفیع مروزی
 ۲۳۳..... زهیر بن محمد مروزی
 ۲۳۴..... سربح ابن یونس مروزی
 ۲۳۴..... سعید بن منصور مروزی
 ۲۳۵..... سگری مروزی
 ۲۳۶..... سلیمان بن داوود مروزی
 ۲۳۶..... سلیمان بن حفص مروزی
 ۲۳۸..... سلیمان بن صالح لیثی مروزی
 سید عماد الدین بن محمد مروزی (ابن
 معبد حسنی)..... ۲۳۸
 شرف الزمان طاهر مروزی..... ۲۳۹
 شمس الدین محمد دقایقی مروزی..... ۲۴۰
 شهاب الدین ابو الحسن طلحه مروزی..... ۲۴۲
 صبری غضنفر مروزی..... ۲۴۲

بهاء الدین ابو محمد خرقی	۲۹۲.....
حسن بن رشید خرقی	۲۹۳.....
حسین بن عثمان خرقی	۲۹۳.....
عبد الرحمن بن بشیر خرقی	۲۹۳.....
عبد الله بن محمد خرقی	۲۹۳.....
عمر بن ابی علی حسین خرقی	۲۹۴.....
محمد بن احمد خَرَقی	۲۹۴.....
محمد بن موسی خرقی	۲۹۵.....
منصور بن محمد خرقی	۲۹۵.....
دندانقان	۲۹۵.....
احمد بن اسحاق دندانقانی	۲۹۶.....
احمد بن خشنام دندانقانی	۲۹۶.....
احمد بن قاسم دندانقانی	۲۹۷.....
عبد الرحمن بن احمد خطیب دندانقانی	۲۹۷.....
منصور بن عمار واعظ دندانقانی	۲۹۷.....
زرق	۲۹۸.....
احمد بن عمار زرقی	۲۹۸.....
عمار بن نصر زرقی	۲۹۸.....
محمد بن احمد زرقی	۲۹۹.....
زوالقنج	۲۹۹.....
احمد بن عمر زوالقنجی	۲۹۹.....
سنج (سنگ عبادی)	۳۰۰.....
ابراهیم بن عصام سنجی	۳۰۰.....
ابو داود سنجی مروزی	۳۰۱.....
احمد بن محمد سنجی	۳۰۱.....
حسین بن شعیب سنجی	۳۰۱.....
سلیمان بن احمد سنجی	۳۰۲.....
سلیمان بن معبد سنجی	۳۰۲.....

محمد ازهری مروزی	۲۶۹.....
محمد بن ابوطاهر طبسی مروزی	۲۶۹.....
محمد بن احمد مروزی	۲۶۹.....
محمد بن جابر مروزی	۲۷۰.....
محمد بن سعد دیباجی مروزی	۲۷۰.....
محمد بن سعید بن کلثوم مروزی	۲۷۱.....
محمد بن مسعود مسعودی مروزی	۲۷۱.....
محمد بن محمد بن زید	۲۷۱.....
محمد بن نصر مروزی	۲۷۳.....
محمد بن عمرو فزاری مروزی	۲۷۳.....
محمد بن صالح ولوالجی مروزی	۲۷۴.....
محمد حاتم بن میمون مروزی	۲۷۵.....
محمد مسعودی مروزی	۲۷۵.....
محمد بن یحیی مروزی	۲۷۶.....
محمود بن غیلان عدوی مروزی	۲۷۶.....
مقاتل بن سلیمان بلخی مروزی	۲۷۷.....
مسعودی مروزی	۲۸۰.....
موسی بن ابراهیم مروزی	۲۸۱.....
نادری مروزی	۲۸۳.....
نضر بن شمیل مازنی مروزی	۲۸۳.....
نعیم بن حماد مروزی	۲۸۴.....
نوح بن یزید مروزی	۲۸۶.....
واصلی مروزی	۲۸۶.....
هارون مروزی	۲۸۶.....

فصل نهم: توابع مرو

شهرک های مرو	۲۹۱.....
خَرَقی	۲۹۱.....
احمد بن ابی بشر خرقی	۲۹۲.....

عبدالله بن حسین جنوجردی ۳۱۵
 عمر بن عبد الرحمن جنوجردی ۳۱۵
 سورة بن شداد جنوجردی ۳۱۵
 گیرنگ (جیرنج) ۳۱۶
 احمد بن حسن جیرنجی ۳۱۶
 احمد بن حسین جیرنجی ۳۱۶
 احمد بن قاسم جیرنجی ۳۱۷
 احمد بن محمد جیرنجی ۳۱۷
 حسین بن خواجه گیرنگی ۳۱۷
 عمران بن موسی جیرنجی ۳۱۷
 هرمزغند ۳۱۸
 عبدالحکم بن میسرہ هرمزغندی ۳۱۸
 هرمزغزه ۳۱۸
 ابراهیم بن احمد هرمز فرهی ۳۱۹
 حمدویه بن فضل هرمز فرهی ۳۱۹
 محمد بن علی هرمز فرهی ۳۱۹
 روستاهای مرو ۳۲۱
 آلین ۳۲۱
 طاهر بن محمد آلینی ۳۲۲
 ابریتق ۳۲۲
 حسن بن احمد ابریتقی ۳۲۲
 حصین بن مثنی ابریتقی ۳۲۲
 علی بن محمد ابریتقی ۳۲۳
 إسفس ۳۲۳
 خالد بن رقاد اسفسی ۳۲۳
 اشتاخوست ۳۲۳
 محمد بن عبدالله اشتاخوستی ۳۲۴
 اشتُرج ۳۲۴

محمد بن احمد سنجی ۳۰۳
 محمد ابن سربج سنجی ۳۰۴
 محمد بن محمد سنجی ۳۰۴
 مسلم بن ایوب سنجی ۳۰۴
 منصور بن اردشیر عبادی ۳۰۴
 سِیقْدَنْج ۳۰۵
 بریده بن محمد سیقْدَنْجی ۳۰۵
 حسین ابن حرث خزاعی ۳۰۶
 عبد الرحمن ابن احمد سیقْدَنْجی ۳۰۶
 فاشان (ماشان) ۳۰۶
 ابوبکر هراس فاشانی ۳۰۷
 زهیر بن سالم فاشانی ۳۰۸
 عبد الرحمن بن عبد المالک فاشانی ۳۰۸
 عمر بن عبد العزیز فاشانی ۳۰۸
 عمر بن عبد الله فاشانی ۳۰۸
 محمد بن احمد فاشانی ۳۰۹
 محمد بن محمد فاشانی ۳۱۰
 موسی بن حاتم فاشانی ۳۱۰
 قَرینین ۳۱۰
 ابراهیم بن محمد قرینینی ۳۱۱
 عبد الله بن حسین قرینینی ۳۱۱
 محمد بن حسن قرینینی ۳۱۱
 کُشمیهَن ۳۱۱
 ابومحمد بن مکی کشمیهنی ۳۱۲
 گنوگرد (جنوجرد) ۳۱۲
 عبدان بن محمد جنوجردی ۳۱۳
 عبد الله بن محمد عبدان مروزی ۳۱۴
 عبد الله بن مسعود جنوجردی ۳۱۴

- ۳۳۱..... محمد بن ابی حنیفه بالقانی
 ۳۳۲..... بُزماقان
 ۳۳۲..... ابراهیم بن احمد کاتب بزماقانی
 ۳۳۲..... بُزنان
 ۳۳۲..... احمد ابن بندون بزنانی
 ۳۳۳..... محمد بن ایوب بزنانی
 ۳۳۳..... بَکَزْد
 ۳۳۳..... سَلام بکردی
 ۳۳۳..... بونج
 ۳۳۳..... ابوسعید بونجی
 ۳۳۴..... حسین بن مثنی بونجی
 ۳۳۴..... بَوْتَه
 ۳۳۴..... اسلم ابن احمد بوتقی
 ۳۳۴..... بُنان
 ۳۳۵..... علی بن ابراهیم بنانی مروزی
 ۳۳۵..... بَلْجان
 ۳۳۵..... یوسف بن ابی سهل بلجانی
 ۳۳۶..... بوزنشاه
 ۳۳۶..... ضرار بن عمر بوزنشاهی
 ۳۳۶..... بوزنجرَد
 ۳۳۶..... ابراهیم بن هلال هاشمی بوزنجردی
 ۳۳۶..... محمد بن محمود بوزنجردی
 ۳۳۷..... بَجْوار
 ۳۳۷..... حسن بن محمد خیاط بجواری
 ۳۳۷..... بَخْجَرمیان
 ۳۳۷..... حفص بن عبد الحلیم بخجرمیانی
 ۳۳۸..... بَدیس
 ۳۳۸..... عبد الصمد بن احمد بدیسی
- ۳۲۴..... شاه بن نزال اشترجی
 ۳۲۴..... عمیر بن محمد اشترجی
 ۳۲۵..... آرسابند
 ۳۲۵..... محمد بن فضل ارسابندی
 ۳۲۵..... محمد بن حسین ارسابندی
 ۳۲۶..... محمد بن عمران ارسابندی
 ۳۲۶..... هدیه بن عبد الوهاب ارسابندی
 ۳۲۶..... آروى
 ۳۲۶..... احمد بن عمیره اروانی
 ۳۲۷..... اَفْشیرقان
 ۳۲۷..... عباس بن عبد الرحیم افشیرقانی
 ۳۲۷..... اَنْدَراب
 ۳۲۸..... حمد کرایسی اندرابی
 ۳۲۸..... اَنْدَغَن
 ۳۲۸..... عباد بن اسید اندغنی
 ۳۲۸..... اَنْقُلْقَان
 ۳۲۸..... مطهر بن حکم انقلقانی
 ۳۲۹..... باب شیر
 ۳۲۹..... ابراهیم ابن احمد بابشیری
 ۳۲۹..... بابان
 ۳۲۹..... عبده بن عبد الرحیم بابانی
 ۳۳۰..... بابَقَران
 ۳۳۰..... احمد بن محمد بابقرانی
 ۳۳۰..... باجْخُوست
 ۳۳۰..... نعمان بن محمد اکار باجخوستی
 ۳۳۱..... باژ
 ۳۳۱..... رقاد بن ذهلی مروزی
 ۳۳۱..... بَالْقَان

- ۳۴۵..... پنج ده
- عثمان بن علی عجلای پنج دهی مروزی ۳۴۵
- محمد بن عبدالرحمان مسعودی پنج دهی ۳۴۶
- مظفری پنجدهی ۳۴۷
- تیزکان (تیرکان) ۳۴۸
- محمد بن ربه تیرکانی ۳۴۸
- ترکان ۳۴۸
- حسن بن ابی هاشم ترکانی مروزی ۳۴۸
- تلیان ۳۴۸
- حامد بن آدم تلیانی ۳۴۹
- ثوث ۳۴۹
- بحر بن عبدالله توثی ۳۴۹
- جابر بن یزید توثی ۳۴۹
- عبدالواحد بن محمد توثی ۳۴۹
- علی بن طاهر توثی ۳۵۰
- محمد بن احمد توثی ۳۵۰
- یوسف بن ابراهیم توثی ۳۵۰
- جرمیهن ۳۵۰
- ابراهیم بن خَالِد جرمیهنی ۳۵۱
- أَبُو عَاصِمِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ جرمیهنی ۳۵۱
- جَلَخْتِجَان ۳۵۱
- سعید بن هبیره جلختجانی ۳۵۱
- جَلْفَر ۳۵۱
- محمد بن حسین قزاز جلفری ۳۵۲
- جندفرقان ۳۵۲
- اصبغ بن علقمه جندفرقانی ۳۵۲
- جوبق یا جوبه ۳۵۲
- تمیم بن محمد جوبقی ۳۵۳
- بُرسانجرد ۳۳۸
- خالد ابن ابی برزه برسانجردی ۳۳۸
- بُزْمَاقَان ۳۳۸
- ابراهیم بن احمد بزماقانی ۳۳۹
- بَیْسِنَه ۳۳۹
- سلیمان بن ایاس بسینی ۳۳۹
- حسین بن زیاد بسینی ۳۳۹
- بُشَان ۳۳۹
- اسحاق بن ابراهیم بشانی ۳۴۰
- بَشِیق (بشبه) ۳۴۰
- علی بن محمد بشبقی ۳۴۰
- بُشَوَاق ۳۴۰
- سلمه بن بشار بشوآذقی ۳۴۰
- بَلَعْمَان ۳۴۱
- محمد بن عبد الله بلعمی ۳۴۱
- محمد بن محمد بن عبد الله بلعمی ۳۴۱
- بَلْکِیَان ۳۴۳
- احمد بن عتاب بلکیانی ۳۴۳
- بَمَلَان ۳۴۳
- احمد بن محمد اتماطی بملاتی ۳۴۳
- بُندکان ۳۴۳
- محمد بن عبد العزيز عجلای بندکانی ۳۴۳
- بنسازقان ۳۴۴
- طیب ابن ابی سعید بنسارقانی ۳۴۴
- بَیْزُقَان ۳۴۴
- عبد الله بن ولید بنیرقانی ۳۴۴
- پیمان ۳۴۵
- صالح بن یحیی بیمانی ۳۴۵

۳۶۰..... دُرِیقان
 ۳۶۰..... احمد بن محمد درِیقانی
 ۳۶۰..... حرِث درِیقانی
 ۳۶۱..... دَرِیجه (درِیجق)
 ۳۶۱..... خروف بن ابوالفضل درِیجقی
 ۳۶۱..... عبد العزیز بن حبیب درِیجقی
 ۳۶۱..... دزق
 ۳۶۲..... حسن بن محمّد دزقی
 ۳۶۲..... محمد بن علی دزقی
 ۳۶۲..... دیوان
 ۳۶۲..... جعفر بن وجیه دیوانی
 ۳۶۲..... دیتَمَزْدان
 ۳۶۳..... قاسم بن ابراهیم دینمزدانی
 ۳۶۳..... رخان
 ۳۶۳..... احمد بن محمد رخانی
 ۳۶۳..... حسن بن قاسم رخانی
 ۳۶۳..... ریکنج (ریکنز)
 ۳۶۴..... محمد بن عبدالحمید ریکنزی
 ۳۶۴..... زاریان
 ۳۶۴..... ابوالمرجی ابن رجاء زاریانی
 ۳۶۴..... زاغول
 ۳۶۴..... محمد بن حسین زاغولی مروزی
 ۳۶۵..... زَغَنْدان
 ۳۶۵..... سلیمان بن عبدالله زغندانی
 ۳۶۶..... زبویه
 ۳۶۶..... احمد بن سرور زبویی
 ۳۶۶..... زَرَجین
 ۳۶۶..... محمد بن ابی درین زرَجینی

۳۵۳..... جیاسر
 ۳۵۳..... عبد السلام بن خلیل جیاسری
 ۳۵۳..... جیخن
 ۳۵۳..... محمد بن احمد جیخنی
 ۳۵۴..... جویان
 ۳۵۴..... محمد بن محمد جویانی
 ۳۵۴..... شاه بن ابراهیم جویانی
 ۳۵۵..... جُویار (جویبار)
 ۳۵۵..... شاه ابراهیم جویاری
 ۳۵۵..... خالدآباد
 ۳۵۵..... ابراهیم بن محمد خالدآبادی
 ۳۵۶..... خباق
 ۳۵۶..... علی بن عبد الله خباقی
 ۳۵۶..... خسروشاه
 ۳۵۶..... محمد بن احمد خسروشاهی
 ۳۵۷..... خرطط
 ۳۵۷..... محمد بن عبد الرحمن خرططی
 ۳۵۷..... خوجان
 ۳۵۷..... اسد بن محمد خوجانی
 ۳۵۷..... دارکان
 ۳۵۸..... علی بن اسحاق سلمی دارکانی
 ۳۵۸..... یعمر بن بشر دارکانی
 ۳۵۸..... دُبَرَن
 ۳۵۸..... قریش بن محمد دبزی
 ۳۵۹..... دَسْتِجَرْد
 ۳۵۹..... سعد بن محمّد دستجردی
 ۳۶۰..... دَرَسینان
 ۳۶۰..... عبدان بن سنان در سینانی

شخصیت‌های علمی، ادبی، عرفانی و معنوی سرمایه‌های بزرگ و اصیل یک جامعه هستند؛ چون این چهره‌ها معماران جامعه و مشعل‌داران فرهنگ و تمدن و سازندگان جهان بینی و اندیشه‌اند. هر جامعه‌ای برای رشد و بالندگی خود نیازمند چهره‌هایی است که به عنوان الگو و چراغ راهنما، تولیدکننده علم و تربیت‌کننده باشند. سرزمین اترک تا جیحون یکی از غنی‌ترین سرزمین‌هایی است که علاوه بر رشد و شکوفایی اقتصادی و داشتن تاریخ و تمدن کهن، ثرائی ستارگان علم و معرفت است و با گذشت قرن‌ها و پدید آمدن حوادث تلخ، باز هم عطر دانش و معنویت را می‌توان از این سرزمین استشمام کرد. عطری که با حضور پاره تن نبی اکرم ﷺ امام رضا (ع) در این سرزمین فزونی یافت و بزرگانی نظیر نجم‌الدین کبری، ابوسعید ابوالخیر، خواجه یوسف همدانی، ابوالفضل سرخسی، زمخشری، نسایی، مختوم‌قلی فراغی و صدها انسان فرهیخته دیگر از شمیم آن بهره‌مند شدند. اگرچه این روند با حمله ویرانگر وحشیان مغول مدتی در محاق فرورفت، ولی باز پس از مدتی این سرزمین عالم خیز در مسیر رشد و تعالی قرار گرفت و مهد شخصیت‌های بزرگ علمی و معنوی گردید ولی در گذر زمان با تسلط مارکسیست‌ها بر این سرزمین روبرو شد. آنان با سیطره حدود یک قرن خود و با غارت میراث ملی و معنوی؛ تمام تلاش خود را برای مصادره و یا مهجور کردن چهره‌ها و مشاهیر ادبی، معنوی و اسلامی به کار بردند و اجازه ندادند تا مردم پیرامون ساکن در محدوده اترک تا جیحون با پیشینه خود ارتباط برقرار کنند. هرچند پس از

استقلال ترکمنستان دولت مردان تلاش زیادی برای بازگرداندن فرهنگ و آداب و سنن پیشین خود نمودند ولی به دلایل مختلف پس از استقلال هم آن گونه که شایسته است گام اساسی برای شناسایی و معرفی آن مشاهیر بزرگ برداشته نشد، این در حالی است که این شخصیت های برجسته بسان حلقه های زرینی هستند که ملت های ایران و ترکمنستان را به هم مرتبط می سازند و دل ها و روح های آنان را به هم نزدیک تر می کنند. لذا هر دو ملت در افقی دور، شخصیت های مشترکی را می بینند که امکان تفکیک اقلیمی و جغرافیایی آنان ممکن نیست؛ مردان وزنانی که سرمایه مشترک دو کشور و بالاتر از آن جزو سرمایه بشری محسوب می شوند.

با توجه به آنچه بیان گردید در دوران حضور و ماموریت در ترکمنستان به عنوان رایزن فرهنگی، فکر تدوین فرهنگ نامه ای که بتواند به معرفی این دانشوران و سرمایه های معنوی بپردازد تقویت شد به همین روی جستجوها آغاز گردید و منابع محدودی که در اختیار بود جمع آوری شد ولی این کار به تنهایی و با محدودیت منابع ممکن نبود به همین جهت برای بهره مندی از ظرفیت کتابخانه ای در مشهد مقدس و استمداد از پژوهشگران همکاری های لازم صورت پذیرفت و در نهایت توفیق یار شد تا با همکاری اساتید محترم هیئت علمی دانشگاه بین المللی اهل بیت (ع) دکتر محمد رضا زارع خورمیزی و دکتر مهدی محمدی و با همکاری پژوهشکده المصطفی، با رویکردی علمی و تاریخی این پژوهش آغاز گردد تا به عنوان مقدمه ای از هزاران کاری باشد که لازم است برای کشف گنجینه های علم و معرفت و دیانت و عرفان در این خطه صورت پذیرد و نسل امروز در ایران و ترکمنستان را با گذشته افتخارآمیز خود آشنا کند و با بهره مندی از نورستارگان این سرزمین، راهی را به سوی آینده بگشایند.

محمد جواد ابوالقاسمی

عضو هیات علمی پژوهشکده سمت و

رایزن فرهنگی ج. ۱۰۱ در ترکمنستان سال های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۷